

WIKINKAS

— 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark.

Apgarsinimai kasztuoja už kiekvieną į trečdaliį dalitą korposo
eiture 15 Pf. arba 8 kap.

savo laukā j geresnī ir derlingesnī pa-
versti, idant derētu ne vieļus metus,
ir ne dvejus, bet idant derētu visam
jo amžini, jam pacziam, jo vaikams ir
vaikam. O kasmet vis idant gerian
derētu. ¹⁴ Taip rokioja Prusas, dēto jis
paszaro ne tik neparduoda, bet dar
kartais, kad pasitaiko, nuperka pigiai
nuo žemaiczio. Jis didei gerai iz-
mano, kad paszaras tai yra busiantis
mészlas, o mészlas tai busiantis der-
lingumas jo dirvos. Prusas nē grudų
nesiskubina parduoti. Jis juos mieliau
suszeria kokiam gyvuoliui, kurį paskui
parduoda, idant padaryti daugiau mészlo.
Už tiesą, reikia stebėtis paikumui žmo-
nių, kad jie tokių aiszkių daigtų ne-
supranta: kaip ir tie mūsų nuskurdę
žemaicziai. Jie neiszmano to, kad,
sėdami kas metą daug grudų ir par-
duodami grūdus ir sziaudus, o dagi ne
retai ir szieną, jie taip nuliez mets
nuo meto savo lauką, kad paskui nieks
neaugs, nē žolē, reiks žmonēms badu
mirt, kaip aniems nelaimingiems, pai-
kiems gudams, apie kuriuos szimet tiek
daug reikalauja visas svietas. Sziumetinis
badas Maskolijoje tegul bus dėl, mūsų,
žemaicziai ir lietuviai, pasergėjimu. Juk

anie nelaimingi gudai ir per savo paimumą tą badą kenczia. Teisybė, ten žemė daug geresnė ne kaip Lietuvoje bei Žemaičiuose, bet vis-gi ant galo neteko trąšzos. Ano kraszto gyventojai nuo senovės nekrėtė savo laukų — girdi, mūsų laukas ir nekrėstas dera. Daug metų užaugo javai, bet paskutinius metus pradėjo mažiau, derėt, o pereitus metus, kaip tik paliko prastesnis oras, — nieks neužderėjo, dagi nė žolė. Dabar tie žmonės netur nė sav duonos nė gyvuliams paszaro. Ten dabar krinta ir žmonės ir gyvuliai. Dabar vyriausybė priversta yra gelbėti tuos žmonės nuo bado, o kiek ir mes patys sudėjom pinigų ir supylėm javų tiems baduojantiems nabagams. O jie tos pagelbos visai neįaučia, nes negalimas daigtas tokią daugybę svieto pasotinti, pridengti ir suszildyti. Žmonės ten krinta kaip musės.

Kad mes butumėm nekrėtę savo laukų (juk senovėje ir pas mus nekrėstoje dirvoje užaugdavo), tai jau butumėm seniai nualinę (nulięžę) savo laukus ir dabar jau butu nieko neaugę. Bet mes gyvename arčiau prie szviesesnio svieto, prie Prūsų, ir mes jau nuo senovės, lygiai su vokiecziais, priėmėm paprotį krėsti laukus, dėlto mūsų žemė, nors jau pusėtinai nusiliežę, bėt vis dar ziektiek dera. Bet ir mūsų laukai matomai eina prastyn. Daugelyje vietų dar pirm 15—20 metų puikiai derėjo javai, o dabar jau daug menkian. O juk mes nepamenam senųjų gadynių. Pasakoje kad kitą-syk Lietuva buvo didei derlinga szalis, sulyginant daug derlingesnė ne kaip dabar. Dėlto-gi aiszkiai matome, kad taip vesti ukę, kaip ikisziol kad vedėme, negalima toliau vesti. Turime pasitaisyti. Kad kelintas nukankam į Prusus, tai mums nepriderētu mokintis maukt alų nuo vokieczijų, bėt daugiaus tēmytis jų ukės vedimui. Žinoma, vokiecziai da ir ne puikiansi ukinėjai, da jie su prancuzais negal susilyginti; ale dėl mūsų jau bus gana ir to, ką

mes nuo prūsų patirsim. Įpatingai reikia uždaboti ant to, kaip prusai padaro daug paszaro, ir ant to, kaip jie su anginimu gyvuolių moka gerai iszeiti. Tuom tarpu asz galiu tiek pasakyti, kad reikia kuodaugiausiai dobilų sėti, nės dobilai tai didei taiso ukę.

Buskim!

Gana lietuviai jau mums miegoti, Laimės dėl savęs sapne jieszkoti! Visi kaimynai seniai jau kruta; Kiekviens dėl savęs jau turi butą; Tur kur pris'glausti mislį suramyti — Menką namėlį isz jos pastatyti. O kagi mes, broliai, sziaudien da turim? Į rankas kaimynų mes da vis žiurim; Mes sunaudojam, — kas nuo jų lieka; Metam skatiką nors ir už nieką; Renkam trupuczius, kurie nukrinta — Sztai kuom daugumas musiszkų minta! Neturim broliai jokios liuosybės, O-gi darbuose — tikros tvirtybės: Ka tik mes darom — akis užmerke, kendam į duobę tartum apjake. Jau po mus kiemą svetimi lando, Kiekvienam žingsnyj mus gnaibīt bando; Niekin' mus kalbą, mus už niek' laiko, Ir musu darbus sugriebę naiko. Verczia mus kalbą prigimtą mesti — Jų numylėtą dėl savęs vesti; Mes szirdingai juos už tą mylim. Ant mus jie spjaudo, o mes vis tylim. Liepe vilkėti marszkinį raudoną, Įspyrę siulo savo Jordoną... Mes pasijusim neilgai laukus: Atsiųs mums barzdą ir ilgus plaukus, Kurių klausysim ir-gi mylesim Ir maldą cerkvej' dėl Dievo sėsīm! Tada isz miego sunkaus pabusim, Kada ant sprando jungą pajusim; Bandisim nuo jo atsiliuosuoti, Bet jau vėlu... nēr ką dėjuti. Graudi mislis spaudžia mano liudną szirdį... O gelbek, Vieszpatie, jaigu manę girdi! Jau laikas, broliai, isz miego buskim, Maldą ankstybą pas Dievą siuskim!

Mes savo mislį greit suramysim,
Kada per maldą ano prasysim.
Įkveps mums dvasę į darbą bekšim
Savo tėvynės tikrai n'apleisim.
Ranką nelaimėje viens kitam duokim;
Saviszkio nuskriausti niekam neduokim!
Veskim aklą į kaliaų szviesybės —
Tegul jis regi grūdą teisybės.
O pradės dirbti, nauda daryti —
Izmoks jis tamsą szalin varyti.
Praves jis kaliaų daugumui brolių,
Kurie da kenczia naguos' maskolių.
Jie syki iszsprudę nog piktadejų,
Ne jieszkos tarp' anų sau geradėjų!
Buskime broliai, tinginį meskim,
Vargus, panczius už tėvynę kėskim;
Statykim galvą už savo teisybę,
— Parems mus vargas įgysim liuosybę!

V-s-k-s.

Girtuoklis.

Lenkiszkai paraszė Z. K. Z. — Lietuviszkai vertė V. K.
(Pabaiga.)

Raulas gērė, buvo gyvesnis, bet galvoje
jam susidrumstė Balsai sznekanczių
lėkė į jo ausis lyg isz labai toli . . . Kil-
nojo galvą, žiūrėjo baijiai ir paikai į kitą
sieną, iszbaltintą ir surukusią nuo dumų.
Moscziujo ranka, kraipė galvą, pradėjo pa-
galios graudintis ir murmėti:

— Naszlaitis asz, nabagas, naszlaitis!..
ir Endriukas naszlaitis Kur mama,
Endriuk, ką? . . . Kur mama? . . . Nėra,
sakyk, mamos Endriuk. . . . nėra, sakyk,
mamos . . . nėra . . . Ant galo pravirko isz
tikrujų. Endriukas, lyg norėdamas pasinau-
doti isz suminksztintos tėvo, szirdies tuojaus
užblioje:

— No . . . no . . . noriu valgyti. . .

O Raulas tarė:

— Ar valgyti nori, Endriuk? Kodėl
negali valgyti? . . . Valgyk, jaigu tik nori..
Boba, kad tu surugtum, duok kringelių
Endriukui . . . Duok jam kringelių, boba. . .

Boba įbruko szirkszcziiai po kringelių
abi rankas. Endriukas ėmė tuojaus graužti
juos, laizydamas vis virszutinę lupą, nes isz
nosies varvėjo. . . .

Raulas verkė kuom tolyn, tuom garsyn.

Raudonasis žmogus pažiūrėjo į jį links-
mai ir paklausė:

— Ko tu verki, žmogau? . . . Ar persi-
gėrei, ką?

Raulas užpyko:

— Tu pats girtas, kad tu persprogtu-

mei . . . tu pats girtas. . . . Tu pats, val-
kata, girtas. . . .

Žmogus juokėsi, o boba sustojo umai
prieszais Grigą ir iszsiziojo:

— Ar neisi tu namon! Tau tik gerti!

Nebijok, neduosiu daugiaus degtinės.
Namuosna! Žiūrėk, tai ir atsigulsi po stalų,
o kas czia tave liuliuos? Namuosna!

Žydas, nepakajingai dyrstelėjo pro duris:

— Nu, ką tu jam veji? Ar tai jis szuns?

Kad nor gerti, tai tegul jam geria!

Ant sveikatos!

Raulas po nosia murmėjo:

— Neisiu asz namuosna. . . . Ko man
eiti namuosna? Neisiu. . . . Paczios nėra. . . .
Tėvas, tai gyvas vilkas. . . . Pesztis nenor-
riu. . . . Neisiu asz namuosna. . . . Asz da-
bar ponas. . . . Ką užsimanysiu tai ir pa-
darysiu. . . .

Raudonasis žmogus atkartuoja, juokda-
masis:

— Tai pasigērė žmogelis!

O kad jį!

O žydas iszdėstinėjo jam mirkeziodamas
ant Raulo:

— Tai kasdien szitaip . . . kasdien . . .

Dieve duok jam sveikatą!

Raulas užsispyręs, kaip visi girti at-
kartuoja:

— Ką užsimanysiu, tai ir padarysiu. . . .
ta ir padarysiu. . . . Užsimanysiu — uždegsiu
stubą . . . tėvą papjausiu. . . . Užsimanysiu
— pats maejsiu ir prisigirdysiu. . . .

Raudonveidis nusijuokė:

Neteisybė? Zauniji, žmogau! . . .

O Raulas jam:

— Pats tu zauniji . . . tu pats. . . .

Ir tuojaus pradėjo keikti verkdamas:

— Kad mą Dievas nedaleistu nieko gero
sulaukti, jaigu neteisybė! . . . Kad mano
gyvastis prazutų, kad mano namus pagrėbtų,
jaigu . . . jaigu neteisybė! . . . Kad mano
rankos nudžiutų. . . . Kad kojos sustirtų,
jaigu ne . . . ne. . . .

Ir kėlėsi nuo suolo, svyrudamas at-
stumdamas stalą, už kurio laikėsi abiem
rankom.

— Eisime, Endriuk. . . . Eisime, mano
mažutėli eisime. . . .

— Raudonam žmogui patiko ir jis su-
szuko:

— Tai da juokų!

Endriukas, paklusnas, nusirangė tuojaus
nuo suolo. Raulas dairėsi jo į visas puses,
jieszkodamas savo ranka į rankutės, ant
galo atradęs, nustverė, da truputį luktelejės
dideliais žingsniais patraukė tiesiog ant durų.

Ilgai jieszkojo kengės, tik ne isz tos

pusės, kur reikėjo, keikė, spjaudė, bande net žegnotis, atidarė ant galo duris ir įsprudo į priemenę....

Boba rėkė paskui jį:

— Na, o kur pinigai? Užmokėk!...

O žydas mostelejo tik ranka:

— Ką su juom, Petrienė! Ne prapuls pinigai — ryto sugrįš....

Durys priemenės buvo atdaros, bet slenkstis rodėsi augo neiszpasakytai augstyn ir vis užkliuvo koją Raulo, kurią jis, nusi-tvėręs už angos, bandė pakelti kuoaugszcziausia.... Perlipo ant galo slenkstį, nors su vargu, beveik nusirito nuo laiptu, traukdamas su savim Endriuką ir įklimpo iki kaulelių į juodą purviną....

Sustojo, lyg rinkdamas mislis, išbarstytas sunkio iszeigo išz karcemos.... Mostelėjo ant galo ranka ir ėmė įieszkoti Endriuką, kuris laikėsi už jo marskinių. —

Nuejo sau keliu per kaimą. Ejo gana ilgai. Kojos Raulo ne norėjo klausyti, svyrinėjo, graibėsi už tvorą ir vis įieszkojo Endriuko, nors vaikiszczias nė žingenio nuo jo neatsitraukė.

Perėjo per kaimą, išėjo ant pylimo ir sustojo ant tilto, kuris augstai kybojo ant upelio....

Saulė nusileido, sutemė.... Ant dangaus, apklotu sluogsniais ilgų debesų, raudonavo kruvinas plotas, lyg perpleszta žaizda. Per žemą lauka vyniojosi upelis, kuriame kaip zerkole buvo matyti kruvinas dangaus žėrėjimas, o dangelis duobucziu tarpu kupstu, raudonavo lyg indai pilni kraujo....

Raulas pasirėmė ant tilto atloszos, pažiūrėjo į vandenį, murmedams kas-žin ką, ir vėl pradėjo įieszkoti Endriuko. Paėmė jį ant rankų, vos ne vos pakeldamas, iszkėle augszcziaus atloszos ir paleido į vandenį.

Vanduo isztiszko, supliuszkejo....

Raulas tiesiai nenustovėjo, sunkiai atsi-sėdo ant tilto su iszskėtom ir nukartom ant vandens kojom.

Nebandė kelti, galvoje jam da labjiaus pradėjo temti. Szyppojojosi kaip ir visi girti, pusiau begėdiszkai, pusiau paikai. Aky buvo primerktos ir reiszke linksmumą, lyg tos kiaulės, kada kāsosi į sąsparą. Galva sviro ant krutinės, vėl pasikeldama umai ir dairydamosi, szalis ir lyg kariaudamas su miegu ir vėl krito kaip akmuo.

Vėlai naktyje važiavo per pylima vežimas. Vežime sėdėjo senas, žmogus lysdamas vis gilyn į skrandą o keliolikos metu vaikiszczias ėjo gretą pėsčias, idant arkliams butu lengviaus vežti keliu, da naujai iszgrėstu eglių szakomis, kurios kas valandą painiojosi

į ratus, kildamos lyg kokios raguotos baidyklos.

Pas tiltą arklys suprunksztė, pakratė galvą ir sustojo lyg į žemę įkastas.

Vaikiszczias szoko atgal iszsigandes:

— Kas žin koks czia žmogus guli!

Senis pasilenkė isz vežimo ir pamatė szviesoję mėnulio, blyszkinczio per varomus vėjo debesis miegantį Raulą. Sumurmėjo:

— Tai žmogus guli.... Ar girtas guli, arba...?

Vaikiszczias susznabzdėjo:

— O kas jį žino?

Senis pasimislijęs giliai, tarė:

Szmiksztelk jį botagu, Simanuk... Jaigu gyvas, tai pasijudis!...

Simanuks isztiesė ranka ir isztolo kirtu Raului per peczius.

Raulas pasijudino ir sunjurnėjo....

Senis susiramino ir iszlipo isz vežimo.

— Tai, mat, pasigėrei ir apsinakvojei ant kelio.

Ir pridurė lyg pavydėdamas:

— Na tu szitaip ir pasilak, kad jį perkus!

Pradėjo purtyti ir draskyti Raulą.

— Žmogau, na tik kelk! Ir padekavok Dievui, kad į upę ne įpuolei!

Na tik! Isz kur tu, ką?

Pastatė jį ant koju ir įvertė į vežimą.

Raulas sėdėjo lyg maiszas, sudribęs, su siauromis, lyg plyszeliai, akimis.... Ant klausymu atsakinėjo neaiszkum murmejimu... Bet kada nekada judinosi nepakajingai ir bandė dairytis....

Be jokio supratimo įieszkojo Endriuko. Galas.

Vienam verksmas, kitam džiangsmas.

Parasze lenkiszka Iskierka.

Vertė Juozas Aržuolaitis.

— Parduokite man, kaimyne, nors vieną kulį; perėjau beveik visą miestelį, nei pas vieną nėra isztekliaus, o pas jus dar pilnos szalinės sziaudų — prisispirus praszė sudžiuvusi ir iszblyszkusi moteriszke, stovėdama su nusižeminimu ties durim grinczios turtingo pilionies Gasparo Pusbylio.

— Ką czia tas viens kulys stovi! mano Mykoliene; viską tai tav parduosiu!

— Nejuokavokit, Gaspar; juk žinote, kad mums ir ant vieno kulio sunku yra

uždirbti... Asz beveik iš skuros neriūsi, kad tik tą karvutę išmaityti! Gal netrukus Pons Dievas duos pavasarį, tai galima bus išleisti ją ant žolės.

— E... e... kaiminka! ant tavo noro pavasaris neiszaus; geriaus būtų jums parduoti tą karvę rytoj ant jomarko, taip kaip tai padarėte su arkliais, tai tuojaus būtų mažiaus galvos sukimo — rodyjo juokavodamas Gasparas.

— Ei, nejuokavokite iš svetimos nelaimės! Kuom asz maitysiu mažą savo vaikutį, pardavusi karvę? Laszas pieno — tai visas mūsų uždaras. Tekite du szesztoku ir duokite kulį.

Kalbėdama tai Mykolienė padėjo ant stalo keturis trecziokus.

— Žinokis su tais savo pinigais! — suriko Gasparas iš nekantrybės, nės tuom tarpu užuodė jis grincioje kvėpsni spigūtų laszinių; dėlto rūpėjo jam kuogreicžiausiai sėsti prie vakarinės, prirengtos jo paezios.

— Pagelbėkite mus, padarykite mums, kaip o kaimynams, tą geradėjystę — meldė moteriskė.

— Ką asz kaltas, kad mano kaimynai neturteliai?

Tai asz turėcian viską jums atiduoti!

— Pasigailėkite nors mūsų vaikelių!

— Dar ko! turite vaikų, tai džiaugkitės jaisiais!

Asz neturėdamas ir-gi džiaugiuosi. Man regesi, budami tokioj nelaimėje, geriaus padarytumėte, laikydamas oszkas vietan vaikų.

Mykolienė nieko ant to neatsakė, paėmė du szesztoku ir, sunkiai atsidususi iš gailėschezio, datirto namuose nemielaszirdingo kaimyno, išėjo laukan. Gasparas tuom tarpu sėdosi prie vakarienės; kadangi koszė buvo labai karszta, tai jis valgė ją atsargiai, išlėto, murmedamas sav.

— Kvaili žmonės! asz pardavinėsiu jiems po vieną kulį. Judelis nupirks visus sziaudus ir ant syk paimsiu visus

pinigus. O tai bjauriausiai sykį tokiems pavargėliams kuom-nors įtikti, tai jau paskui neatsikratysi. Puikios soros, net ir pons apsilaižytų jų paragavęs, tik ką perkarsztos... Ot, kad priesz vakarienę gavus išszimesti kokį stikluką degtinės!

— Tai-gi — atsiliepė ikisziol tylėjusi Gasparienė — duok du szesztoku, tai vaikischezias parnesz puskvatierkę. Man taip sunku viduriuose ir silpna, nuo degtinės gal būtų sveikias ir druczias.

— A... a, tuojaus du szesztoku! — suszuko supykęs jos vyras. — Vėl darko! atsigerk rugszties... Tu žinai tik vieną: duok ir duok... Lyg asz ezia už kakalio kalvę turiu ir pinigus kalu? Kitos moteriszkės apsukresnės, duoda jos sav paezios rodą, prilaiko skatiką, o kaip kada ir savo vyrui pasigerina...

— Nės jų patys kitaip elgiasi. Bet tu viską laikai užgnianžęs kumszczioje, asz negaliu parsiduoti nei syiesto, nei kiauszinių; nei grudelio javų neduosi, idant ką-nors užsiaugiti — teisinosi Gasparienė.

— O kam būtų moterų apsukrumas! ką? O jaigu tu jo neturi, tai gali apsieiti ir vienu skaniu, o ne degtine... — murmėjo Gasparas.

Nutilo jis tik koszei atanszus ir greitai pradėjo valgyti. Po vakarienei, užsimovęs kepurę ant galvos, išėjo iš grincios. Pati, sumazgojusi indus, prisiglaudė prie szilto kakolio, bet sykisnuo-sygio trynė sav delnu po krutine, turbūt ką-nors skaudėjo viduriuose. Grincioje buvo tykų, lauke jau temo; moteriszkė atsiduso sykį, potam antrą syk', pažiūrėjo per langą į kiemą, kur trusėsi bernukas...

— Maniszkis išėjo toliaus — sumurmėjo — turbūt pas Pipirą... Sav tai jis nesigaili ant stiklelio, o jaigu ir pasigailės tai atras tokį, kuris jam nupirks, o man jis prikisza moteriszką apsukrumą. Tiesa, vaitienė su malu-

nįkiene ir mildažiene kas-dien susiėjusios isztusztina ne vieną stiklelį. Joms lengviaus, bet asz isz kur imsiu? At... — pradare neilgai mislyjusi — kad galeciau parduoti koki kulį Mykolienei, tai gerai butų ir du szesztoku gauti.

Nusipirkeciau sav degtinės, turin truputį medaus, pasidaryciau virytinės... Bet ką padarysi, kad Antanas ant kiemo... kaip czia paimti isz skunės (kluono).

Staigiai laiminga mislis sulinksmino jos veidą. Atsitraukė nuo kakalio ir dairydamosi atsivėrė kamaros duris. Valandėlę dairėsi tamsumoje ir paskui pasilenkusi pradėjo graibyti paliai sieną. Kampe už statinės buvo ispraustas kulys. Nelengva buvo jai isztraukti jį isz tenai.

— Avizinis tare prasidziugusi — du szesztoku turėsiu. Maniszkis užkiszso juom skylę ir užmirszo. Bet pasitaikius gerai valandelei į jo vietą įkisziu kita kulį... nei pažįs.

Neilgai trukusi iszėjo per duris nuo ulyzios, vilkdama paskui savę kulį. Pаметus jį patvoryje savo kaimyno, iszszaukė per langą Mykoliene ir netrukus sudarė derybas. Mykoliene prižadejo savo kaiminkai niekam jos neiszduoti. Kulys buvo permestas per tvorą į kiemą, ir neužilgio potam Gasparienė sėdėjo pas kakalį, linksmai traukdama virytinę.

Augszcziaus jau buvo pasakyta, kad szalia turtingo Gasparo gyveno neturtelis Mykola. Nevienokis likimas iszpuolė abiem kaimynam. Gasparas, mirus tėvui, tapo jau turtingu, ir neturėdamas jokių kliuczių, metas į metą vis labiaus lobo. Mykola apėmė senus namelius ir szmotelį lauko, su skolomis ir daliomis, vienok vis tikėjosi ant geresnių laikų ir ant savo rankų. Bet ant nelaimės ne iszsipilde jo svajonės: skolitojus turėjo blogus ir nemielaszirdingus, prie tam vaikiszcziai danginosi kaip skrusdės. Vienok dėka darbsztumui ir stropumui sziaip-taip galus riszo, Mykola

buvo vėžėju ir beveik tik iszto ir mito visa jo szeimyna; bet sztai užstojo sausmetis, nieks neužderėjo, o ipacz neteko paszoro dėl arklių. Neretai viso uždarbio kaip tik užtekdamo ant iszmaitinimo arklių, ir Mykola, neilgai mislyjės, pardavė juos. Jis vis tikėjosi savo rankomis dar uždirbsės ant iszmaitinimo visos szeimynos; bet apsigavo savo mēklyjimuose. Mintanczių tik isz uždarbio savo rankų tam miestelyje buvo gana daug. Dalis surinktų pinigų iszeidavo ant iszmokėjimo skolų, likusioji-gi-ant duonos, ir bėda tolydzio vis vieszėjo pas juos. Mykola buvo labai nusimines, o parduoti arkliai vis stovėjo jo mislyse. Mykoliene beveik badą kente, idant tik iszmaityti vaiku-czius; baigėsi, džiuvo nuo vargų, rankų vienok nenuleido. Didžiausias jos rupestis buvo vienintelė karvutė; pusiau-ziemyj' pasibaigė mažas iszteklus sziaudų ir szieno, kiekvieną dieną daug jį turėjo paszvesti truso ir rupeszczio, idant iszrasti kokio-nors maisto dėl jos; mēldėsi Dievui, kad tik ankszcziaus ateitų pavasaris; pamaczius naujai pasnigta dar labiaus nusimėdavo ir nuliusdavo, o užtėmyta žaliuojanti žolelė pripildydavo jos szirdį vilezia ir džiaugsmu, Mykola jau kelis sykius ketino parduoti juodają; jo moteriszke vienok prieszinosi tam, apsiimdama pati iszmaityti karvę iki pavasariui. Jau mes matėme, kaip ji paskutinį sykį sugriebė kulį sziaudų.

Ant rytojaus Mykola, atsikėlę anksti rytą, iszėjo isz savo grinczios pažiūrėti, kokia busenti diena, ipacz kad tą dieną pripuolė jomarkas miestelyje. Dangus buvo paraudonaves nuo spindulių tekanczios saulės, o baisus vėjas sukino szakas senos liepos, auganczios prieszais grinczią. Kelios nulaužtos storos szakos gulėjo ant kelio. Mykola pasilenkęs pradėjo jas rinkti dėl pakurimo. Pakeldamas paskutine szaką, užtėmyjo jis po ją koki-ten gulintį daigtą; pakėlė jį ir apžiūrėjo: buvo tai nedidelis mazgelis, surisztas isz senos didelės pirsztinės.

Atrisęs virvukę, atsargiai jis dyrstelėjo į vidurį... ir sustojo kaip nulieta... Pirsztinė buvo prikimszta mėlynų, žalių ir raudonų popierėlių. Rankos jo drėbėjo, o szirdis smarkiai sutviksėjo. Tiek pinigų, tiek pinigų! Keno tai? Mislys maiszėsi jo galvoje. Jis atsikurtėjo, iszgirdęs tik barszkėjimą ant kelio, kuriuom važiavo du vežimu žydų, skubinancziujusi į jomarką. Mykola įkiszo pinigų į antį ir pamislyjo:
[Toliaus bus].

Lietuvos istorija.

Parasžė Lietuvos vaikas.

Rusiai ir Parusiai.

(Tąsa).

V.

Gilioje jau senovėje karės tarp Kelmų ir Lenkų; bet regisi silpnėsne puse buvo pirmutiniai, nes jie laikas nuo laiko papildavo po priegulme Lenkų, kurie statė ant jų žemės pilis, pakol visa Kelmų szalis netapo apdengta jomis. Silpnumą Kelmų paczioj pradžioj galima iszaiszkėti tuom, kad jie turėjo rankas surisztas užplauktojų skandynų, labiaus rupinancziujusi apie tai, idant gyventojai nekeltų priešais juos maiszto, kiek apie apgynimą szalies nuo priesų, o vėliaus tuom, kad Lenkai, paspiriami Vokieczių, visados užpuldavo ant Kelmų dešimts sykių didesninje skaitliuje. Prie seniausinių pilių Kelmų szalyje prigulėjo: Kelmas (Chelmno) ir Graudenė (Grudziąž).

Pomezanija į pietus rubežiavo upe Ossa su Kelmija į vakarus Visla skyrė ją nuo Pamario, į siaurius traukės iki priejuriui Baltųjų jurių, vadinamų „Nerija“ arba „Nergija“ (Frische Haff), rytinių jos rubežiumi buvo upė „Elbingus“, ežeras Drusnė, upė Sirgunė arba Sirgė (vokiszkai Sorge), o toliaus linija, pravesta nuo Sirgunės į pietus iki Ossai. Pomezanija, kaip ir kitos Parusių provincijos, dalinosi į skryczius, apturėjusius vardus arba nuo svarbesniųjų vietų,

arba nuo pilių, juosė esanczių. Nuo seniausinių laikų buvo szioje szalyje augsztesnis liuomas, turintis virszų ant kitų, nes isz jo buvo renkami vadai laike karės. Luomas szitas turėjo savo rankose placzius szmotus žemės ir valdžią ant neturtingesnių luomų, pats-gi jis klausė tik karalukų (vadinamų „reikis“), rėdanczių provincijomis. Isz skaitliaus tokių didžturezių Dusburg priveda Pipiną, Macee, Jonas. Isz skryczių privesime czionai tik sziuos: „Aliem“, kur vėliaus buvo įsteigta pilis Marienburg „Resien“, užgyventa labai narsiais žmonėmis, „Prezl'a“, „Passal'uk“ arba „Pazl'uk“ ir kit. Isz pilių garsesnės buvo: „Belichov“, sostapilio Jonaso, gulėjo netoli nuo upės Ossos, sziantdien vadinamas „Białochovo“, ir pilis ant kalno „Grevože“, kur dabar yra griuvėsiai pilies Christburg. Pilis szita gynė arti esantį szventą szilą (elką) ir szventinyezią. Nekurie prisilaiko nuomonės, kad pilyj Grevože gyveno Krivis. Rytinė ir vakarinė dalis Pomezanijos buvo labai tankiai apgyventa vienų Parusių, sziaurinė-gia dalis buvo apgyventa kur-kas jau recziaus ir gyventojais rodosi, vokiszkos klties, apie ką liudyja vardai vietų. Tarp Kulmijos ir Pomezanijos tėsėsi giriniai tyrai arba „grande.“

Pogezanija į vakarus rubežiavo su Pomezanija nuo kurios skyrė ją upė Elbingus ir ežeras Drusnė į siaurius rubežiavo su Nerija arba Nergija (Frische Haff), į rytus su upe Passarga (Passarge), į pietus su upe „Veysike“ arba „Veyseke“, įpuolanczia į rytinių dalį ežero Drusnės. Gal but, kad Pogezanija savo pietiniu rubežiumi apėmė ir kalnelius Holland, gulinczius už upės Veyseke. Gyventojai szitos szalies buvo labai narsūs. Pietinę dalį szitos provincijos Vokiecziai vadino Hokerland arba Hoggerland nuo žinomo isz padavimų kunjgaikszezio tos szalies, „Hoggo“, o tėvo kunjgaikszeziutės — pranaszienės Pogezanos. Garsiausia pilis szitos szalies buvo „Truzo“, ant ežero Drusnė

arba Drusna, kuri turbut gulėjo toj vietoj, kur vėliaus buvo įsteigta pilis „Elbląg“ (prusiszkai Elbinga). Apie tą pilį mes rāndame žinę pas sziaurinį ir toja Wulfstan. Szitoj szalyj naujesniam laike buvo atrasti visoki dabucziai isz visokių mētalų, esantieji dabar Karaliaucziaus archive*). Iszkasenos szitos liudyja apie prekybą, vestą žiloje senovėje su seniausiuoju svietu. Ežeras Drusnē nesziojantis vokiszką vardą Pruso, turėjo surų vandenį, nes daugeliu perplaukų vienyjosi su juremis. Ežeras szitas seniaus buvo kur-kas didesnis, nē sziantdien.

Szita provincija taipos-gi dalinosi į mažus skryczius, kurie, kaip ir Pomezanijoje, buvo po valdzia augsztesnio luomo. Vianas isz tokių skryczų, gulintis į kampą rytų ir sziaurių nuo Elbingos, vadinosi „Lanzania“, kitas — „Kadiene.“ Garsiausia pilis pietinėje Pomezanijoje buvo „Vekrize“ (Weklitz). Vieta buvimo kunigaiszcziutės Pomezanos nēyra žinoma.

Varmija (Ermeland) rubežiavo į vakarus su Pomezanija, nuo kurios skyrėje upė Passarga, į sziaurius — su Nerija (Frische Haff), į rytus su provinciomis Natangija ir Barthė (Bartenia), į pietus — Galanda (Galindija). Į sziaurvakarus traukėsi net ir už Balgės, o į rytus daėjo iki upe Al'la arba Al'na (Alle). Kas atsieina ploto, tai Varmija buvo didesnē už abidvi pirmesnes provincijas; gyventojų joje taip-pat buvo labai daug. Varmija taip-gi dalinosi į skryczų ir turėjo luomą didžturezių, t. y. bajorų. Czionai buvusi garsi giminē gl'otinai, galėjusieji vieni iszstatyti atsitikus karei skaitlingą kariūmenę dėl apgynimo tėvynės.

Natangija rubežiavo į vakarus su Varmija, į sziaurius su upe Pregora arba Lipza (Pregel), į rytus su upe Al'la arba Al'na, į pietus su provincija

Barthe (Bartenija). Nors szita provincija nebuvo taip didelė, kaip angscziaus minėtosis), vienok-gi skaitėsi už puikiausiąją provinciją Parusių ir buvo užgyvėta narsių ir darbszczių gyvetojų. Ji buvo padalīta ant atskirų skryczų, prigulinezių didžtureziams. Toj vietoj, kur vėliaus buvo įsteigta pilis „Kryžbork“ buvo vieta „Solido“, prigulinti vienam tokiam didžtureziui. Kita tokia vieta vadinosi „Selunie“ (Selumen). Ties Brandenburgū buvo vieta „Pokarvis“, o į pietus nuo szitos, ant upės Frisching, skryczius „Honeda.“ Szitam skryczini netoli nuo upės Frisching buvo pilis „Pervilte“, kurioj turbut sėdėjo valdonas szito skryczians. Netoli nuo Bartenstein'o buvo pilis „Beseleda“, turbut prigulinti prie skrycziaus „Selunie.“

Bartha arba Barthe į vakarus su Natangija upe Al'la arba Al'na, į sziaurius su upe Prėgora arba Prigora (Pregel), į rytus traukėsi iki upei „Angurape“ (Ungurupė), į pietus, žemians Rastenburgo, rubežiavo su Galanda (Galindija). Barthe dalinosi į tikrąją Barthe ir į Plika-Barthe, kurios vėliaus buvo pramītos didžiaja ir Mažaja Barthe. Plika-Barthe ženklina P Barthe. Apart to Barthe dalinosi į skryczius. Skryczini „Vose-kaim“ (Oszkos kaimas, Wohnsdorf) buvo pilys: „Kapostete“, „Octolitė“ ir „Unsatrapis.“ Žingeidžiausia yra vieta, kur upė „Ghobar“ (Guber) vienyjasi su Al'la. Yra daleidžiama, kad vietoje susibėgimo szitų upių buvusi szventinyczia Ramavas. Daleidimas szitas yra paspirtas ant vardu kaimų: „Ramavskaim“, ir „Rikgarbe.“ Ženklumas paskutinio vardo tokis: „rikis“ — karalius, „garbe“ — kalnas, garbė, szlovė, tokiu budu „Rikgarbe“ — karaliaus kalnas. Ant upės Ghobar (Guber) netoli vienas nuo kito gulėjo dvi pili: „Vaistote-Pile“ ir „Vallevona.“ Paskutinė veliaus buvo pramīta Visenburg'u. Vallevona yra tai pylimas žemės ties Schippenbeil, ant kranto upės Al'la. „Vallevona“ renk-

*) Archivas yra tai vieta, kurioj yra sudėti visokie senovės daigtai.

linusi: vietą užgyvenimo vieszpaczio. Apygardoje Schippenbeil buvo szventas szilas, gulintis į pietus nuo szitos pilies ir perstatantis lyg pussalį, nes isz vienos pusės jis yra apsiauptas upe Chobar, o isz kitos giliu perkasu, visados pilnu vandenio. Ties szituom szilu guli kitas stacziai supiltas, pylimas ant kurio turbut buvo pilis „Vai-stote-Pile.“ Abi szitos pilys buvo sostapiliais Rikio (karaliukio) ir Krivio. Vardas vietos, ant kurios augo szilas, vadinamas „Ugnelauke,“ parodo, kad czionai buvo szventinyezia su amžinai deganczia ugnia.

[Toliaus bus].

Naudingos kalbos apie ukę arba gaspadorystę.

Parasžė Ed. Reg., iszvertė Juozas Szvėksznis.
(Pradžia 12 N. ukiniko 1891 m.)

Roda pirma.

Apie naudingumą sziltų ir szviesių staldų (tvart), ir apie įtaisymą gyvuolems užedžiu ir saitų; apie atnaujinimą pakraiko.

Susirinkusiems kitą nedėlios vakarą susėdams Povylaitis pratarė: sžę dieną pasikalbėsime apie staldus dėl gyvulių, nes mažne kožno isz mūsų staldai taip yra prasti, kad gyvuolems priesieina stovėti anuose, kaip ant lanko, o neretai karvės nuszala ir teszmenius.

Povilianys. Tas teisybė; ale ar galim mes įsteigti tokius staldus, kaip kad turi dvarponei?

Povylaitis. Mums ir nereik poniszkų staldų, — mes ir savuosius galim taip pataisyti, idant gyvuolems butu szilta ir sveika. Staldai gal buti medinei, tiktai reik sienotarpius gerai užkamszyti nuoszukomis arba kiminais (samanomis). Duris tur buti isz storų gerai suleistų lentų. Gal ir taip padaryti: apdėti sienas ilgeineis sziaudais, o ant anų virszaus eglasakėms, kad gyvuolei sziaudų netasytu; paskui su ilgoms gelžies vinimis prisekit tuos sziaudus prie sienos. — Taip-pat pa-

dirbkit iszilginių sziaudų, parpindamis anus szniurais, dangstį, užleidžemą ant durų, kaip kad dirb kitur langinyezias. Balkius reik apgrįsti lentoms arba kartimis ir apkimszti szienu arba sziaudais. Toks staldas tiks gyvuolems.

Maksaitis. Tai matyti, jog gyvuolems szaltį kentėti yra nesveika?

Pov-tis. Tas szalezių gyvuoliu kankinimas yra vodingu daigtu kaip gyvuolems, taip ir patiems gaspadoriams. Szaltame stalde gyvuolei ēda daugiau, nes isz to tur užlaikyti kune reikalingą szilumą ir duksavimą; tokiu budu, ta paszaro dalis, kuri sziltame stalde eitu gyvuoliui į mėsą ir pieną, szaltame, dėl gaspadoriaus prapuola ant nieko. Delto norėdami paskalsyti paszarą, turi pataisyti gyvuolems sziltus staldus. Toliaus, — staldai turi buti szviesus, nes gyvuolei tamsoj' nieko nemato. Jaigu sienos užkiminuotos ir durys gerai įtaisytos, ir jaigu nėra niekur langelio, tai stalde yra tamsa, kuri vodij' gyvuolems; isz to matom, jog reik į sienas įdirbti nors mažus stiklo langelius.

Pilypaitis. To asz jau nebgalin suprasti, kam reik staldė lango; juk karvė atras esti ir tamsoj', — byle tik-tai turėtu ką esti.

Pov-tis. Teisybė, karvė atras paszara ir tamsoj'; bet szviesiame stalde ana spėriau ir lengvian alsuoj', skaniau ēda ir daugiau pieno duoda. Szviesiame stalde gyvuolei sveikesni, o dėlto dėl melžamų karvių ir yra reikalingi szviesus staldai. Kaip žmogui yra nesveika tamsi ir pridvokusi troba, taip tamsus ir smirdans staldas yra nesveiks gyvuoliui. Vienok, jai norint szerti gyvuolius ant pjovimo arba pardavimo, tai szerkit anuos tamsiuose stalduose. — gyvuolys tuokart recziau tekvėpuoj' ir veikiau nusipeni.

Pil-tis. Jaigu taip, tad reik dėl gyvuolių sveikatos įdirbti langelius sienose; o juk tas nedaug ir te kasztuos, nes langeliui stiklą gali gauti už 12—15 skatikų.

Pov-tis. Szerent mažnei pusė paszaro pasiliekt po koju ir susimin į mėsžlus. Kad nebutu to, reik padirbti isz lentų ēdžias arba iszkirsti isz medžio gialdas (lovius) ir padėti ant pakoju prie sienos; ant virszaus ēdzių arba gialdos reik uždėti kardį laiptos paveizdos, ir pririszti prie tos pusės ēdžios kuri yra pasienėi, idant galetu, dedant paszarą, atdaryti ir vėl uždaryti. Tik-tai tarpai tos kardies tur buti tokio didumo, kad karvė galetu lengvei įkiszti sniukį į užėdį.

Tamoszaitis. Tas viskas gerai, ale viską pagal tamstos rodos įtaisyti yra mums sunku, nes daug laiko ant to reik.

Pov-tis. Jaigu szersi karves vienas sziaudais, tai maža tebus trota, sumynus pusę anų po koju, — vienok trota vis bus; jaigu, szieniu szersi, ir pusė ano vėl turės po koju palikti, tai trota turėsi didesnę. Užėdis atsipirks arba atsivaduos per vieną žiemą. Tą dar reik pridurti, kad kožna karvė tur buti pririszta saitu ant aprinktos vietos.

Maks-tis. Riszant karves prie saito, mėsžlai stalde gulės nelygei.

Pov-tis. Dėl mėsžlų mažas rupennis; — gal mėsžlus laiks nuo laiko iszlaidyti po stalda; o jaigu karvės bus nepririsztos, tai anos badys viena kita, o kartais gal ir negyvai nusidurti. Vesanczios (verszingos) karvės tankei nuo to iszsimet, o baugiosios negauni praešti. Jaigu karves riszi prie saito, to viso; nebus.

Pov-nis. Karves nepripratusios prie saito nestovės pririsztos, daužysis ir ant galo gal nususukti sprandą arba nulauszi ragus.

Pov-tis. Karvės veikei pripranta prie saito ir ilgaiui įeidamos į stalda paczios eina į savo vietą. Žinomai, nuo pradžios kaip dieną, taip ir naktį reik gyvuolius priveizėti. Glostoms ir nemuszamas gyvuolys veikei priprant prie žmogaus, klauso ano ir visaip ge-

rinas, — labiausei, jaigu laiks nuo laiko davinėti anam duonos kansnelius arba druskos po truputį. Jaigu gyvuolį keiksi, muszi, tai ans pasidaro baugus, neklausas, o kartais tokiu piktu, kad puola ant žmogaus, o melžamos karvės užlaiko pieną. Vesancziasės reik už dviejų nedelių pirm apsiversziavimo; laikyti palaidas. Labai protingai yra sakoma; laikyk gyvuolius czystai ir viežlybai tai suvartos pusę paszaro; dėlto tai mes turim labai storoties, užlaikyti gyvuolius czystai. Davęs szlapę paszarą, reik iszszluostyti kožną kartą gialdą (rinda). Karvės teszminį taip-pat, einant milžti, reik kožną kartą apmazgoti drugnu vandeniu ir apszluostyti czysta skara; prie to, rankos visados tur buti czystos. Labai vodingu daigtu yra tas, jaigu isz neczystumo užsilaiko gyvuolio plaukuose dulkės ir purvai, nes anie užlaiko prakaitavimą, o iszto kilst įvairios ligos ir szaszai ant skuros. Kad to ne butu, reik, jai nekožną dieną, tai tankei trinti skurą czystais sziaudais; pakraiką vėlei reik tankei keisti. Juo gerian szersi gyvuolį, tuo tankiau mai-nyk pakraika.

Mak-tis. Pas mumis praseziokus nėra tiek sziaudų, kad galėtumėm tankei gyvuolius pakreikti.

Pov-tis. Esant mažai pakraiko, ir mėsžlų tebus mažai, o mažai tėsant mėsžlu, nebus ir duonos užtektinai. Dėlto tai ir reik daboti, kad pakraiko butu kuodangiau. Neturi sziaudų, kreik spalius, medžio lapus, arba jai turi eglaszakių, kapok anas; ant galo gali parsivežti juodžeminiu kėsų arba paczios juodosios žemės, su kuria galėsi pakreikti stalda, apskleizdams anuos ant virszaus plonai atlikuseis sziaudais.

Pov-tis. Teisybė, pilant po gyvuoliu žemes, mėsžlo, bus daugiaus, ale užtatai sunkiau bus iszvežti tokius mėsžlus.

Pov-tis. Taip, sunkei bus anus iszkabinti, ale neverta ten truso gailėtis, kame gali gauti nemažą naudą.

Susėdai supratę, jog Povyraitis ne vėjęs kalba padėkavoje anam ir prižadėję kita nedėlios vakarą vėlei susirinkti. (Toliaus bus.)

Smertis kunigaikscio Keistucio.

(Iš lenkiszko, pagal Ignaciją Chodzką).

Tasai dasilytėjimas tuojaus jį suramino, pataisė jo išmintį ir visą smegeninę: pulkaunykas pradėjo mislyti po senovei. Atkreipė jis stebėdamasis akis ant tos stebuklingos esybės. Bet nepažystamas buvo toks, kaip ir pirma, niekas jam nepersimainė, išrodė jis lygiai taip, kaip buvo ant anų griuvėsių.

Tiktai akys jo žibėjo nepaprasta szviesa, nuo kurios aiskūs ir gražūs spinduliai darė ratą, kokį matome ant abrodų aplink galvas szventųjų.

— Kas-gi tu? — suszuko pulkaunykas. — Kas ezia su manim darosi?

— Atidėk klausimus! Veizėk, ką norėjai matyt. Sztai Krevos griuvėsiai. Tame, kas su tavim dedasi matyk žėnkla mano, o dar labiaus Dievo galybės.

Pulkaunykas dirstelėjo ant griuvėsių, bet mažai ką galėjo įsitęmt. Vakarinej' pusėj' mūro pamatė jisai angą į sklepą po žeme, geležinėmis durimis uždarytą ir storu rąstu užristą. Vadovas atmindamas jo mislį tarė:

— Tai kalins Keistucio! Priėikim arežiaus.

Jiems besiartinant prie tos baisios vietos, iš kitos pusės lipo per mūrą trys žmogystos. Kopėcziomis, kurias laikė iš apaczios ketvirtas vyras, jie nusileido žemyn į vidų mūrų.

— Tai nužudytojai Keistucio paslaptomis lenda į pilį.

— Kaip tai? — Užklausė pulkaunykas: ar mes perszokom atgal kelis amžius?

— Ne, Matai czionai tiktai korą piktadarių.

Kas-nakt tą paczią adyną, kurioj jie tą piktadarystę papildė, dvasios jų

pribuna į Krevą, priima tikrą žmogaus paveikslą, niekam vienok nematomą; nės kora jų tik dėl jų paczių. Krevą priima dėl jų tuom tarpu senoviszka pavidalą, ir jie daro darbą, užkuri amžinai juos pragaras prarijo. Prisižiurėk į juos

Tuom tarpu aniejie grudosi palei mūrą, žvalgėsi nenurimdami į visas puses. Išzgirdę mažiausią krėbždeįmą, mažiausią vėjo pustelėjimą: trys iš jų tuojaus apsistojo ir glaudėsi prie mūro; tiktai ketvirtas pirmutinis drąsiai stovėjo ant vietos.

— Aikim drąsiai jiems už akių, mes jiems nematomi.

Pirma visų einantis buvo vyras augsztas, apsisupęs ilgu juodu ploszczium, po kuriuom vėjui skvernus praskleidus matyt buvo juodas plieninis ginklas, o ant krutų ant geležinio apdaro (ant žvynų) žibėjo auksinis kryžius.

— Tai Kryžiokas Kniprode, brolis didžiojo meistro — aiskino pulkaunykui vadovas — tyczia atsiustas. Papildyti tą nežmoniszka darbą — užmusz galinczių Keistutį, kuris stipriai stovėjo priesz jų plėszimus ir naikinimus Lietuvos. Išrinktas jis delto, kaipo visiems žinomą kietesne už plieninį ginklą szirdžia, savo dideliu drąsumu ir mokėjimu iszpildyti visokius reikalus; taipogi jisai buvo žinomas savo neapikanta dėl Lietuvių, kurie jam ne sykį davėsi pažinti. Iš anksto jisai žino ir apsvartė viską, ko reiks dėl iszpildymo tos žmogzudystos, vienok žiurėk į jo szirdį — tarė stebuklingas vadovas dėdamas ranką ant pėties pulkaunyko. Pulkaunykas kaip ant delno pradėjo matyt szirdį Kryžioko su visomis mislimis kančiomis ir abėjojimais Szirdis baisiai tuksejo ir didelei drebejo.

— Tikrai galiu sakyti, jog nė vieną kartą jam taip ne drebėjo szirdis, norint tuktantį-kart musziuose ant smereczio bėgo; czionai-gi tik be ginklo senelį turi užmuszti. Bet sąžinė! . . . Tikėjimas!

Tikėjimo, kurį kuo labiau jis išmanas, tuom smarkiau jį jis kankina....

Penktas — Ne užmuszk! pamislįo Kryžiokas ir sustojo. — Tai pagonas... neprietelius mūsų tikėjimo ir mūsų zokono! — Penktas — ne užmuszk — vėl kalbėjo sąžinė.

Už Kryžioko — kalbėjo toliaus vadovas — eina Prora, valdytojas pilies. Jam Kryžiokai atvežė aukso ir nežmoniską paliepimą Jagėlos užmuszti Keistutį ir Vytautą, kurį vienok išgelbėjo jo gudri pati. Tas kitas, tai brolis Proros-Bilgėnas, duszia ir kunu Kryžiokams parsidavęs ir Marei, pacziai pakarto Vaidiliaus. Ta pikta moteriszke susiderėjo su Kryžiokais, troksztancziais Keistucio smerties ir išz vieno papildė piktą darbą. Jijė suvedė į gincą Jagėlą su Keistuciu ir be jo žinios išdavė neteisingą paliepimą atiduot nelaimingą senelį išz rankas Kniprodes.

Aniedu, kur aina su jais, tai vienas Kuczuką. Kitas Žibintas. Pirmas žemas tarnas Jagėlos, kitą Kreviszkis, aklas pildytojas noro Proros. —

Kryžiokas dar stovėjo pasirėmęs ant ilgo kardo pas kalinio duris. — Asz brolis didžio meistro*)... Asz garsus ricierius!... ir asz užmuszėjas!... Penktas ne užmuszk! — kalbėjo be perstojimo tikėjimas ir sąžinė. Nuleido galvą ir greit ją pakėlė: nes aukso kryžius ant krutinės svilinio jam akis. Prora padavė jam raktą nuo kalinio.

— Patsai atidaryk — tarė Kniprodė — ir patsai išzpildyk, kas tau prisakyta....

— Prisakyta man atiduoti tau į rankas Keistutį, bet pats išzpildymas tau priguli.

— Darbas prie mus visų priguli — atsiliepė Bilgėnas. Tu, Kniprode, turi prisakymą nuo savo brolio ir vyresniųjų tavo zokono; tu-gi turi paliepimą Jagėlos ir Kryžiokų auksą; asz turiu

savo prisakus, o szitie turi klausyti mūsų. Dėlto atrakyk!....

— Prisakymas nuo Jagėlos.... prisakymas nuo Jagėlos... murmėjo Prora — kas žino? — Ale su Keistuciu yra jo tarnas Ostepas Amuliezins... — pridėjo išzsigandęs. — asz jį pažystu, tai tvirtas ir drąsus vyras. Jis turbūt gins savo poną.

— Kuom-gi? — paklausė vėl Bilgėnas. — Ginklo jokio abudu neturi. Bet ir jį palikt gyvą negali, kad neizduotu mus. Reikia, idant visi mislytu, jog kunigaiksztis pats užsismaugė. Suprantat! Sziuksztu su kirviu arba su kardu!

— Tai kaip-gi? — paklausė Žibintas.

Bilgėnas nusitvėrė už kaklo rankom ir taip baisiai persikreipė rodydamas, kaip reik su Keistuciu padaryt, jog Kryžioką net szturpuliai paėmė, o Žibintas net atbulas atszoko.

— Atrakyk, tarė paskui Prorai.

Tam beabejojant izstraukė jam raktą ir įkieszė į spyną.

Bet Kryžiokas nenoroms sulaikė ranką: nes nematomas vadovas pulkaunyko pasznabždėjo jam į ausį: Penktas — ne užmuszk!

— Kas czia yr? — paklausė persigandes. — Kas czia man po ausia sznabžda?

— E, nieks — tarė Bilgėnas. Bails esi, nors ir ricierius... drebi, nei drebulė.

— Tylėk — suriko perpykęs Kryžiokas. Tylėk, pastipėli! ne tav manę niėkint!!! Duok Keistuciu karda į ranką ir ginklus ant krutų, pažiūrėsi, ar drebės priesz jį ricierius Kniprodė? Ale....

— Taip, suprantu tą tavo: ale... Ale zokonas tavo troksztair reikalauja, nes kaip Keistutis gaus karda į rankas, tai deszimt Kniprodžių nė uždengs juos nuo jo smogių. Kas žin ar iszsisėdumėt tada ir Marienburge?....

— Tai atrakyk! — suriko nė savo balsu keikdamas Kryžiokas. — Atrakyk.

Nematomas pulkauniko vadovas, dar syki ištarė Kryžiokui tuos žodžius, kurie jį žiaibys per amžius.

Atidaryta sunkios darys. Įėjo galvažudžiai į kalinį, su jais kartu ir nematomi liudininkai piktadarystės.

Keistutis snaudė ant akmeninės lovos, kaliniais apsisiautęs, sidabrinio sziureliu po kaklu surisztas.

Ostepas Amuliczius sergėjo sėdėdamas ant akmenio pas duris. Tamsi geležinė liampa palubėi pakabyta szvietė menka ir neaiszkie szviesa pajuodusius sudrėkusius murus.

— Ko czia? — paklausė pasikeldamas Amuliczius. Kunjgaiksztis miega.

Kaip bematant pabudo ir kunjgaiksztis, atsistojo ir ta patį atkartėjo klausymą, bet pamatęs Kryžioką:

— Aa! Kryžiokas? tai gyvasties mano atėjo te imti — suszuko

Tuom tarpu nė vienas nedrįso prie jo artintis; Amuliczius uždengė jį savo kunu.

— Szalin traukis! — tarė išzpapiurų Kryžiokas, atstumdamas Amuliczių. — Reikia paszneket su kunjgaikszezin.

(Toliaus bus).

Persergejimai isz higienos.

1. Gyventi ne dėl valgymo, bet valgyti idant gyventi.

2. Valgyti tiktai tada, kada žmogus yra alkanas ir tiktai tiek, idant buti sotumi. Saugotis pilvą perdaug prikimszti, nei jeszkoti prietaisų dėl apetito pasmaginimo.

3. Gerti tiktai tada, kada yra troszkulys; laike kožno valgymo ne reikia perdaug trunkų-geralų riti.

4. Priesz valgymą ne reikia nei arielkos gerti, nei tabokos rukiti. Po valgiui gerti arielką, likierus ir kitą stiprų vyną nėra geru daiktu.

5. Nieko per daug szilto nei valgyti nei gerti; valgyti reik isz lengvo, nesiskubinant, gerai valgymą sukrāmtant idant czielų szmotų nė praryti.

6. Valgymas turi buti maiszytas o

tai kaip ne vien isz mėsos, taip pat ir ne isz vienų daržovių.

7. Visokių riebuminų ne daug valgyti.

8. Szalta mėsa taip pat kaip ir szalta žuvis, kumpei, kiauszinei kietai iszvirti ir visokos kitos daržovės sunkiai suczeriaujamos yra.

9. Daržovės raugintos yra lengviaus suczeriaujamos, neng szviežios. Vaisei nuo žieves nulupti lengvei esti suczeriaujami. Nuog ju dažniausei vidurei iszpunta ir prasiskiedžia.

10. Patrovos turi buti kaip vien galint pritaisitos isz szviežių daiktų. Patrovos antrą sikį paszildjtos, arba szaltos abelnai sunkesnės yra dėl suczeravimo.

11. Valgymai ne suvalgyti tur buti pridengti, apsaugoti nuog musių ir dulkių. Tą pat galima pasakiti apė indus dėl druskos, pipirų ir t. t.

12. Kaip gėralą reikia gerti vandenį, alų gi dėl pasitvirtinimo, vyną aut pasilinksminimo, arielką-gi kaip vaistą.

13. Gerti perdaug alaus, vyno o labiausei arielkos yra labai blogu daiktu.

14. Visokių priprovų per daug ne reiki imti. Tiktai druska yra visiszškai neblėdinga.

15. Nė gerti perdaug kovos ir arbatos. Kava su pastijolka yra sunkei suczeriaujama, reikia ją su pienu gerti. Maža kavos filizanka po piet nėra bledingu daiktu.

16. Rukimas arba kramtimas tabokos, opijumo suturi apetitą ir gadina vidurius, suczeravimą suturėdami.

17. Įpikus labai, arba kitaip susijudinus ne reikia pri stalo sesti, po valgimui taip pat reikia saugotis visokio susijudinimo. Linksmas pri stalo pasielgimas palengvina suczeravimą.

18. Atminti apei užturėjimą szystą burnos ir dantų.

19. Gerai privalgius tuojaus nesimaudyti, o taip ir ne eiti miegoti, ir nesijimti prie sunkaus darba rankinio arba pri galvos darbo.

20. Jegut vidurei sugenda, atsimusz, nėra apetito — tai su daktaru reikia pasikalbėti. Juo ilgiaus su tuom nutrauksime, juo sunkiaus bus rodą duoti.

21. Stengtis oran eiti geru užsilaimu, bet ne nuog vaistų, vidurius praskiedanezių.

22. Visą kuną reiki dažnai mazgoti ir plauti.

23. Daiktas labiansei užlaikantis kuno gražibę — tai vanduo ir muilas, o ne koki kiti kosmetikai.

Isz Lietuvos.

Prusų Lietuvoje taip jau daros krutimai dėl užlaikymo lietuvių tarp Lietuvių, vienok vis reikia klausti kokią papėdę turi tas krutumas? Pirm kelių tik dienų iszsiuntė peticiją iki Kultaus ministro Grovo Cedlitz'o, idant pavelyta butu sužilėse, lietuviško kalbo lietuvių kudukiams mokslą nudalyti, bet ar ir dabar tas įvyks randasi abejojimas, nės Grovas Cedlitz'as isz savo uredo tapė atleistas. Norins nanjasis ministeris, pasekęjas Grovo Cedlitz'o ne yra pirmųjų baissmarkių szalinikas, vienok visa darbą isz nanjo atkartoti reikia įmanyтино laiko, o taipgi ir pinigų o jų nėra, lygei kaip ir atsakaczių darbiniku.

Asztrus paliepinas parėjo nuo angzstosios valdžios, kad seminarijos mokintojei, ant to padabotu, kiekvieną seminaristą iszmokinti lietuviszkos kalbos, nemokanti lietuviszkai yra uždransta iszkelti į tokę vietą, kurioje lietuvinikai gyvena.

Mokintojai priesz tai labai prieszjasi, vienok bus manding lemta jiems lietuviszkai iszsimokinti.

Draugyste „Byrute“ atliko savo paprastą susiėjimą Priekulėje, 27 d. Kovo sz. m. susirinkusių buvo gana daug, gailu labai, kad kaip visur, taip ir czionai be savitarpinių vaidų negalėjo pasibaigti toks gražus susiėjimas. Svetimieji arba szalininkai, tokius mūsų

veikimus regėdami labai gardžei pasi juokė, ipaczei ant nekurių senų lietuvių vystės stulpų reike kaltes nuduoti, kurie tokia taktiką parode prastiems žmoniemis, kad jau tiktai atsirugti reikia.

Kiekvieną dieną traukia burei pakeleivingų žemaiczių apleidusių savo tėvynę ir traukenczių į užmarį laimės jieszkoti. Gailėtis reikia, kokius vargus mūsų tamsus žmonelei perkenczią be-traukdami į Amerika. Per rubezių tankiausei žydas veda, atlupdamas ne menka graszį, tada atvedus žmogų lik Tilžės, jei prusų policija neužtink, iszperk bilietus iki į Hamburgą ir važiuok su palaiminimu. Jei ale policija užtinka, tada perkratinėja bilietus, taip jau ir pinigus peržiuri, ir jei katras netur 150 rubl. tokius lygei kaip ir tuos, kurie netur bilietu gražina isz Tilžės atgal. Įbauginti tokeis užpuolimais, dar juo labjaus tenka visokiems bala-muntams į nagus, kurie tai didžiausias naudas varo isz to, vieni veda per rubezių ima nuo kožno po 35 lig 40 rub., antri už kokius ten bilietus taipgi lupą iki smerties, tretį pravadyriauja idant prusų policija nepagrėbtu ir vėl lupa, galiaus reikia klaustis kas isz to visko pasidarys, ar tik neužims vieta lietuvių kacapai su lenkais? Juk regimai mūsų tanta nėra labai žmoninga, nei turtinga o dar taip savo spēkas iszmėto ant kelionių ir patys žmonės pasisklaido: ar ne isznyks visai? Butu labai malonu, kad tie kuriems žmonių laime rupėti tur, tie dangiaus anuos apdraustu nuo persikėlimo į svetimus krasztus palikdami savo pustus.

Politika.

Maskolija. Maskolijoje' visi kalba, kad busent neužilgo su Prusu karė. Ipacz apie „vainas“ dizekziai kalba prasti žmonės; bet ant to nereikėtu labai žiurėti, jai apie kokias nesznekėtu apszviestiesniejie žmonės; mat akinikas, žimos darbus ipacz kulę užbaigęs, kasmet beveik pradzioj' pavasario vis tą paczią ir tą paczią dainą dainuoja

„bus vaina, bus vaina“. Bet kaip sakiau apie karę szneka ir apszviestiesniejie, net ir kareivių virszinikai. Ir po teisybei, yra daug tokių dalykų, kurių negali netėmyti ir neaiszkjti sau, kaipo ženklą neužilgo busenczios karės. Asz paminėsiu nekuriuos isz tokių dalykų. Kaip antai — pagal kareiviszką tiesą kiekvienas kareivis ir kiekvienas laike parubežėse turi turėti su savim pagamitą cukorių ir arbatos ant kelių dienų. Iki szių metų tai buvo nepildoma; pirm mėnesio — tapo kareiviams iszduoti cukorei ir arbata; taip-pat kareiviai turi turėti po trejeta baltų marszkinų, o virszinikai po dvejeta ir revolverius užprovjtus. Toliaus — niekad nebudavo tiek daug „smotrų“ kareivių stovinczių parubežėje, kaip szjmet; kas trys, kas keturios nedėlios jau kokis nors generolas atsilanko; generolai priegtam peržiūrėdami kareivius netiek žiuri ant paczių kareivių, kiek ant szarvų — ar užtektinai yra szarvų, ar gerai užlaikomi; taip-pat žiuri, ar yra iszteklius maisto dėl kareivių ir dėl arklių raiteliuose.

Rudenį į Vilkaviszki ir Senapilę (Suv. red.) atėjo dar po pulką raitelių. Senapilėje vėl pradeda statyti daugiaus kazarnių; kariumenės bus tokiu budu, kaip vandens. Matot, kokie dalykai destasi! Ir kaip czia ne kalbėti apie karę, kadą matai tokius dalykus. Bet kad tikrai bus karė neužilgo, vis-gi tvirtjti negali. Maskolijos redybose, bado apimtose, atsirado jau tifus plėtmuotas; žmonės mirszta, kaip musės; o dar juk toli, iki rugiai nunoks: daug svieto iszmirs.

Prusai. Prusų ciecorius Vylymas II. gana įpatinga žmogysta; iszapjti jį ne lengva. Vieszpataujant dar seniui Vylymui I, o paskui Fridrikui, Vylymas II nė jokiu iszkilmingesniu darbu, iszkilmingesne mislia savęs svietui ir neparodė; visi tik žinojo kad jisai labai žemai lenkia galvą prieš Bismarkį, godoja jį ir megsta baisiai kariumėnė ir kareivius. Kada pasimirė szviesusis. Fridrikas, nuo kurio tiek daug vokietija tikėjosi, bet kuriam Dievas ne davė pagyventi ilgiaus ant szio svieto, visi mislijo kad dabar tai užstos jau sunkus laikai, kad dabar tai Bismarkis galės parodyti, ką jisai gali, duos savę visiems pažįti. Ir po teisybei, Vylymas II užkopęs ant sosto, iszsitarė tuojaus, kad Bismarkis tai jojo deszinėji ranka, kad be jo jisai negalėtų nė gyventi, nė valdyti Vokietiją; toliaus, padarė pastorių Sztekerį, visiems žinomąjį szziurksztų fanatiką, ir antesemita (neužkentė žydų) savo dvaro kunjgu. Bet pereina trumpas laikas, ir dyvai darosi! Bismarkis kulvercziais vercziasi nuo savo sosto. Vylymas atvirai iszreiszkia nuomonę,

kad jisai nori randyti su pagalba paczių žmonių valstija. Jisai duoda projektą suszaukti konferenciją (susirinkimą) iszrinktųjų žmonių visų valstijų Europos (Apart Rusijos ir Turkijos) dėl apvartojimo klausymo: kokiū budu galima butu pageriti buvį pabrikų darbinjų. Vienu tarpu buvo net pasklides gandas, buk Vylymas II jau nori pakelti klausymą paleisti kariumenes. Ir daugiaus galima butų szviesių darbų ir mislių Vylymo II nurodyti, žodžiu sakant, staiga Vylymas II persimainė ir tapo szviesum visų pagirtu valdytoju. Bet paskutiniame laike vėl atmaina Vylyme II užstojo ir atmaina ne visiems tinkama. Mat dabar reichstage apsisvarsto klausymas apie įvedimą atmainų dalykuose mokslo pradinėse mokslincyziose. Pagal projektą įneszta ministerio apszvietimo Zeidlico turi buti mokslincyzios ateitėje paremtos ant tikėjimiszko pamato; kaip antai pagal projekta tėvai gal reikalauti, kad jų vaikams butu kunjgo iszguldoma religija; o jai iszguldo religija mokjtojas, tai kunjgas gal buvinėti ant iszguldymų religijos ir daryti savo patėmijimus; toliaus tėvai gal reikalauti, kad mokjtojas butu to paties tikėjimo, kokį iszapjsta daugumas mokjtinųjų tos mokslincyzios ir tt. Nors, rodos, toki reikalavimai valdžios yra gana teisingi, vienok reichstage daugelis szziurkszcziai užpuldinėjo ant szito projekto, darodinėdami, kad valdžia nori sugriauti mokslincyziją atiduodama ją į rankas kunjgų, užpuldinėjo daugumas vokiecijos laikraszczių o taip-pat ir apszvietums. Tai, matyt, Vylymui nepatiko. Ne-perseniai jisai kalbą kalbėjo ir maž daug sztai ką pasakė: „daug pas mus atsiranda žmonių, kuriems rodosi kad vokietija viena isz nelaimingiausųjų szalių, kad vokietija netik ką nežengia pirmyn, bet atžagarei užpakalyn; tokie žmonės viska ką tik valdžia užmano, sumaiszo su dumblais; tokiems žmonėms sako Vylymas, asz rodicziau vietoj bliauti iszsikraustyti isz Vokietijos; misliju, kad nuo to ir jiems ir vokietijai butu ramiaus ir smagiaus; asz einu tiesum kelium ir vokietija eidama mano pėdoms sulauks szviesios ateitės.“ Matomai, kad Vylymas užmirszo, jog szalyj, kur yra konstitucije ir kur kiekvienas gal savo nuomonę turėti, negalima užginti kad jos neiszsreiksztu, o dar labiaus kad žmonės su skirtingoms nuo Vylymo II nuomonėmis pamestu tėviszkę; laikraszcziai visi beveik sukritikavojo szitą kalbą; viens isz laikraszczio Bavarijos iszsitarė, kad Bavarijo niekados nepavels, kad Vylymas uždraustu savo nuomonę turėti, nepavels nė vaikyti į užrubežį tų, kurie turi skirtingas nuomones.

Prancuzija. Ministerija Freisine krito; priežastis kritimo sztai buvo kokia. Nekuriose szalies, kaip antai sziaurinej Amerikoj bažnyčia visai skyrium stovi nuo valstijos; kunigai nesiskaito urėdnikais, negauna algos; bažnyčias stato sau žmonės, žmonės irgi užlaiko kunigus. Prancuzijoje, kaip kitose Europos szalyse bažnyčia neatskirta nuo valstijos; kunigai skaitosi urėdnikais ir ima algas. Dabar Prancuzijoje yra palatų partija deputatų, kuri reikalauja atskyrimo bažnyčios nuo valstijos. Freisine stovėjo prieš szitą mislį ir už sutaiką su Rymu; palata nebealsavo taip, kaip norėjo Freisine, kada buvo pakeltas apie tai klausymas ir Freisine su savo ministereis turėjo pasiduoti i dimisiją. Dabar jau susidarė ministerija Lube; ministerijoje Lube užima vietas beveik tie patys ministriai ką buvo ir prie Freisine; Lube ant aukszcziaus minėto klausymo žiuri lygei taip, kaip ir Freisine; užtaigi klausymas, ar ilgai galės laikytis ministerija Lube.

Serbija. Buvusis Serbijos karalius Milanus neperseniai apgarsino, kad iszzszada visai Serbijos; jo koja daugiaus neturi pastovėti ant žemės szitos szalies, jisai jau nesirandys nė mokslais savo sunaus Aleksandro, dabartinio karaliaus Serbijos. Pasiliko sau tiesą atlankyti sunų, jai paskutinis apsigirtu ir jaigu priegtam jį užkvies regentai, kurie dabar valdo krasztą. Ir dėlko tai? Kaip mislijate? Milanui už ta viska tapo apszcziai užmokėta. Mat Milanus niaudamas ir su savo paczia Natalija su kuriaja sau skyrium gyvena, ir kizsdamas nosi ir reikalus Serbijos, didelį neparemką, darė Serbijoj. Dabartinė valdžia ryžosi iszzszipirkti nu Milano, kad jisai tik savo dvyliakio ne kizstu i Serbijos reikalus. *Paulius.*

Juokai.

Jonai, kodėl tu nesimokini raszyti nei skaityti, kodėl tu neeinį vakarais i mokslineczyią?

„O tai Juozai dėlto tą nedarau, kad mano meisteris sako, norys isz manę, padaryti gera darbiniką, o kaip iszmoksiu skaityti bei raszyti, tai sako neklausysias valdžios nei kunigo.“

* * *

Mikolėli! Asz visai nežinau kas su tavim pasidarė, dar tik metai kaip mudu kruvo sugyvenava, o tu rodos

vis ir vis priesz manę rustesnis pastojai. Kaip pas manę i žvalgus atkeliaudavai, tai sakydavai, jog manę taip myli, kad isz meilės net suvalgyti gali, o dabar tu pasidarei rustus ir kodėl? „Ak mano szirdytė asz gailinuosi neiszzpasakytai, kad tavę anuom kartu nesuvalgiau.“

* * *

Mokslinyčioje. Mokintojas klausinėja savo mokintinius apie Adomą bei Jievą pirmuosius žmones. Galiaus mokintojas užklausia, kodėl Adomą bei Jievą isz rojaus iszvarė. Viena mažiuke mergaitė atsako aizzskini balsu: „Adomas bei Jieva todėl tape isz rojaus iszvarytu jog juodu negalėjo savo skola užmokėti.“

Apsakymai.

Štukaunas laiškelis:

„Tetutė“

už Sausį, Vasarį ir Kovą išeis po kartą. Tolians, jei rasis atsakantis skaitlius skaitytojų, išleisime kas nedėlę kartą.

Už tris pirmus mėnesius apsimokės i Meškorią 75 kap. su prisiuntimu tuojaus po išėjimui. Prusuose kaštuos jie 90 pf., Ameriko 25 centus.

Antrašas „Tetutės“:

Herrn **Kr. Funkat,**

Tilsit (Ostpreussen), Hohe Str. 93.

Visiems kurie raszydami i mus gromatas nori gautie atsakyma, tai te prideda ant atsakymo markelę už 10 kap. arba norėdami gautie ant pažiuros koki numerį, „Varpo“ arba „Ukiniko“ reikia pridėtie už 20 kap. markelę: kitaip negaus atsakymo.

Italpa: Ar tai iszzmintingai? — Buskim, V. & k. s. — Girtuoklis, (Pabaiga). — Vienam verksmas, kitam džiaugsmas, Juozas Arzuolaitis. — Lietuvos istorija, Lietuvos vaikas. — Naudingos kalbos apie ukę arba gaspadorystę, J. Szvėksznis. — Smertis kunigaikszczio Keistucio. — Persergejimai isz higienos. — Isz Lietuvos. — Politika, Paulius. — Juokai.

Atsakantis rėdytojais: Martynas Jankus, Tilžeje.

Spausdijta pas Martyną Jankų, Tilžeje.